

אחר ובמדרשי מנאר, דמקוץ לה בחבוסים בנות האסורים גם קשה מ"ש הרמב"ם בפרק ב' מאיסורי ביאה דמייב זבא על אשה דרך זנות והוליד ממנה בת. ואיך משכחת לה שמה וזתה גם עם אחר. וכדומה שזה היתה שאלת האוהל כי כבר עבדו יותר משש עשרה שנה שהשנתי בזה להרב. ה"ל וגם תקובתי הראשונה אינה גמאלת אחי כפי הגרסה מתשיבה זו השנתי דמשכחת לה בקדושי תנאי ולא תקיים והוליד ממנה בת. ובזו אין לחוש לאפקרה נפשה או קדושי טעות. ובזה דפ"ב דיבמות דממוזע פטר ועם דפריך הא אינו עושה מעשה עמך. משמע דמייב אפילו בא עליה בדרך זנות. ועל זה השנתי דמשכחת שהוא העיר לאשה שמת בעלה על פי עדותו אחר כך דהא קיימא לן כנס אינו מוציא נמצא שהוא רשע והיא לא היתרה חוקתה שסמכה על דבריו. וגם כיון שהיא אשתו אף אי דימא מעלמא כיון שהוא דר עמה בדרך אש ואשתו תולין רוב בעילות בבבל ועיקר דין בתו משכחת לה באנוסה דאם אנסה לא שייך לתלות שזינתה מאחר ויותר ע"כ אינו זוכר מה השיב החכם בפרטות. אך על פי הדברים הנ"ל תוכן התשובה הכתובה כאן:

תשובה הפלפל אשר עבר דינינו רחמי את אשר השיב מעלתו על מה שהשנתי מקדם ויאמין לי כי לא כחבתי הדברים רק ע"פ מושלך ראשון כי גם אכני אינו מוסנה מכל דר כי כעת אני כותב על הלכות י"ג וכבר כתבתי עד שימון קכ"ו יותר מעשרה בוגין ושיעורין דרבין גם כן עם כל זה לא רחיתי בדבריו שום תפיסה על דברי כי מה שאמר שלא רחיתי דברי הרמב"ם פ"ב מהלכות איסורי ביאה ושם מפורש דלא חיירי בקדושי תנאי לא ידעתי מה זו השגה וכי עלה על דעתו לומר שאין איסור בנת מפותה דודאי כל שהיא בתו אין חילוק בין אונס למפותה אלא שמפותה אין לה יכולין לעמוד על ביור הדברים דיש לחוש שמה וזתה גם עם אחר ושם לא כתב הרמב"ם רק עיקר הדין שאין לריך קידושין ואדריבה אי בעינא אמיינא בדברי הרמב"ם שכתאן הוכיח זבא על כל אשתו דחייב שמים והרב"ד השיב עליו. וליפי זה הויה גשיא ליה להרמב"ם למה לי קרא לבתו מאנוסותו לאסור דילמא לאו אביה הוא ולא משכחת חיוב מיתה ככלל. וע"כ צריך לומר דקרא אתא לבת אשתו דחייב שמים אלא דהא ליתא דברים פרק הגטרפין מפורש דבתו חייב עליה שריפה. גם עיקר הקושא ישי למוזר דיש לומר דמתניתין דהתם היינו בת אשתו וי"מ בהתרו נו משום בתו על זה צריך קרא וזכו עיך רוב בעילות בבבל. וגם לדברי הרמב"ם נהי דחיישין בייבוס להחמיר מכל מקום פשיטא דלעתא דהנהא אשה וגולדה בת שאף ש"ל שנתה מחמרים מכל מקום להקל לא אמרינן וזודאי הבה אסורה לו ואין קושיא רק על חיוב מיתה ועל זה כתבתי בדברי ראשונים שגם חיוב מיתה משכחת לה בקידושי תנאי. וגם משכחת לה בפיתה אשה וכנסה מיד דאילו לא כתב רמנא דבתו מאנוסותו דחייב לא היה מחויב אבתו דאף להרמב"ם לא אמרינן בצירור שאין זה בתו רק לחומרא חשק כמנאר בדבריו משא"כ למאי דחייב התורה דבתו מאנוסותו ממה נפשך חייב וכן שייך רוב בעילות בבבל ולק"מ. ומה שדחה דברי בע"א כיון דלא שייך דייקא דכי היכי דלימא מיינה תמיינה דהא אפילו אשה מונה בניה כשרים לרוב בעילות תולין בבבל ואם כן הן בחוקת זה העד. ומה שלא אמרתי בניה עדים היינו משום שנקשתי להשיב לו אף על פי שבתר שאלמר דמתניתין מייבירי ברשע דוקא ובשני עדים יש לומר שסמך על העד השני דעד אחד נאמן באשה. ולא יחשוב שאני מתרך דברי כי זו אמיתה כוונתי הראשונה גם מה שאמר שלא דברתי נכונה במדרשי שדברי המדרשי לחון כמלאר במשנה ורוב כותים כו'. דימיו זה אינו נראה כלל דאם כן תקשי לך גם לשאר פוסקים ולמה בחר ברמב"ם. ואם אמור יאמר דלשאר פוסקים כיון שישאר ידוע ולא אחר ולא דימא מעלמא לא תלין באחר אף כן גם להרמב"ם צריך לאשמעין עיקר הדין וי"מ דמתייבמת נמי וטובא קמ"ל לזינו בנו כלל לכל מילין שהרי הרמב"ם לא אמר שודאי אינו בנו רק שחוללת ולא מתייבמת וי"מ נמי למולי טובא שאינו חסוד בנו מן הכרת. ומה שמה על החילוק בין אנוסה למפותה תימה על תמיהתו וכי לנו לזכרנו לחלק בין אנוסה למפותה דפשיטא לענין הדין אין הפרד ביניהם. וגם בתו אנוסה אסורה כמו מפותה אלא שאין לנו יכולין לעמוד על צירור הדבר כי אם ביהווסה. מה שאין כן במפותה יש לחוש דילמא לאו אביה הוא. ומי סניד ליה הא דלוקי בחבוסין בנות האסורים שאז מציאות רחוק יותר. ולא ידעתי מה מלא בהרמב"ם מנגד לזה שהדין ברור מלך עצמו. כי בסוף פרק אלמנה נקט העעם משום דמדאפקרה נפשה ומאי אפקרה נפשה שייך באנוסה כי נפקה ואין מושיע לה. ובפתחת הרמב"ם עמדתי מרעד על הלשון שכתב הר"מ שגרה מדבריו דגם באנוסה אחר הרמב"ם דחוללת. מיהו כד דייקת שפיר ו"ל דלא קאי רק על א"א דוד"ק. אבל בפנייה ולא דימא מעלמא וודאי גם הרמב"ם מודה ואף בפנייה חולק הרשב"א והר"ש ואם כן כך חובתינו ויפה לנו למעט במחלוקת. ובה דפריך צדמות מתניתין ו"ל דבא משמע אפילו מפותה מדלא נקט" אונס אי דוקא הוא. ולגיטא דש"ם דנקיט אונסין מדויק היטב לדברי דלהבן קאמר בתו מאנוסותו דבה לא מספקינן דאפקרה נפשה לאחר ובאוחו הזמן קרתי בת"ש בכוננת הר"מ דקאי אשת איש והיינו אם אנס אשת איש דיש לתלות רוב בעילות בבבל מכל מקום להחמיר מושעין שהוא בנו. אבל אם אנס אשה פטוה שאין לחוש רק שזינתה עם אחר. ולזה לא חיישין כיון דלא איתרע חוקת כשרות יודע מיהא התיי לומר שזינתה גם עם אשת אחר. ואם כן לכ"ע אם אנס אשה וילדה ורע קיימא מתנו הוא ומ"ש אז דבא משמע אפילו מפותה היינו דברשא דנקט נמי האונס ומפתה משמע דסיפא במפותה נמי חיירי וכן שרש"י ד"ה דקתני בתמי' וילדה אנוסה מפותה כו' משמע דעיקר ראייה משום דבמפותה נמי מייביר:

תשובה נז

שאלה וז נשאלתי בק"ק פרעשבורג דימי חורפי. כדת מה לכתוב בגט הניקין בעיר ויינא ששם הכולל העיר הוא ויינא אלא שהרחובות חלוקין בשמות כמו לעפלד שטאט ודומינן אם יש לכתוב שם הרחוב: **תשובה** בראשית

השקפה עלה על דעתי לדמותו לטור מן העיר דאסור בעיבור של העיר כדאמרי בדריים דף מ' וא"כ כל מה שבעיבורו חשבינן כעיר כדיליף התם מיריחו ע"ש. ואחר כך הראו לי שגם הגאון מהר"ם א"ש נשאל ע"ז וסמך על ראייה זו לומר שאין צריך לכתוב רק שם הכולל של עיר. אכן עיינתי בתשובת מהר"ו סימן ק"א שקדמו בראיה זו שנשאל הרב על גט שככתב בעיר פלימת והאשה היתה בשער העיר. והשיב דכל מה שבעיבורה של עיר חשבינן כעיר וגדולה מוזה הדין מהרי"ו שם דעת הר"ש שסובר דכל מה שכתתום העיר חשוב כעיר. וכמ"כ לענין גדרים שאף שהוא חוץ לעיבורה של עיר בתוך התתום אלא שמהרי"ו תמה עליו דהא בדריים דף מ' שרין ליה חוץ לעיבורה של עיר אף שהוא בתוך התתום דיליף התם מקרא דכתוב ומדותרס מחוץ לעיר. אלפים אמר ודחוק עשה בזה טובא כמנאר למענין. אבל לעני"ד לא קשה מידי דוודאי לאו בכלל עיר הוא. ומ"מ יכה כתב הר"ש לענין גט שכותבין מתא דיתבא על נהר פלוני והאי על וודאי לאו מתא הוא אלא בסמוך. ואם כן שפיר כתב הר"ש כיון דחייבין דריש מנילה דסמוך היינו מיל שפיר שייך לכתוב על דסמוך מיהו הוה. כן כ"ל ברור. וא"כ לפ"ז היכא שצריך לכתוב שם העיר גופיה כ"ע מודו דמוך עיבורה של העיר דווקא מוקרי בשם העיר. מיהו נ"ל לפקפק בראיה זו לגדון שלפנינו דוודאי ו"ל דהא דעיבורה של עיר הוה כעיר היינו באין לו שם מיוחד בפני עצמו ממילא נחשב בכלל עיר. אבל אם יש לו שם מיוחד בפני עצמו אין לנו ראייה להתיר דעיבורה של יריחו ע"ש וירחו נקרא. מה שאין כן בדין דין ומהרי"ו לא קשיא כלל דלא מייירי בשו"ל שם מיוחד ע"כ אין ראייה לכתוב אך לעני"ד נראה כיוון דעיקר העעם שצריך להזכיר מקום שהעדים עומדין כמו שכתבאר בסיומן קכ"ח הוא טובע מהא דאיתא בגמרא דגניני דף פ' דאמר רב לספרי כי יתביתו ביהוי כותבו כהיי. וכי יתביתו בשלי כותבו בשלי. וכתבו החוספות שם דהוי ושי"ל שתי מקומות סמוכות זה לזה כו' ורבותא אשמעין דאע"ג דאין דומה כ"כ לשקרא שיכולין לילך מזה לזה נחד יומא יש להחמיר עכ"ל. ומשמע דוקא בזה שם מקומות נפרדים אז מחייב כשיקרא. משא"כ שאלמת הוא מקום א' וכלל כלל העיר שהרי אינו נקרא בשם לעצמו רק נכלל בשם העיר ודרך לומר ניטע לוינא אף מי שעומד שם באוה רחוב שיש לו שם פרטי מ"מ אינו מיוחד שם הרחוב וכמעט שאין בכל עיר רחוב שלא יבונה בשם פרטי ומ"מ כשכותבין העיר בכללותו אין כותבין רק שם הכללי וא"כ נראה פשוט שאין לכתוב שם הרחוב. וכן לאריך טעמא שכתב. במדרשי שיהא העדים חוץ לקיימו. וא"כ בוודאי מה שיש שם פרטי לרחוב לא ימנע בשביל זה מציאת עדי הקיום ואם כן משמע דאין צריך לכתוב רק שם הכולל דתרי עטמי איתתאו. וגם מלאן הרמב"ם פ"א מגירושין שכתב גט שכתב צירושלים וטעה וכתב בלוד פסול. משמע נמי דווקא בטעה בשני מקומות נפרדים. משא"כ צדיקין דין שהוה מקום א' פשיטא שאפילו לכתוב בה אין חוששין לשם פרטי שיש לרחוב. דאם נימא דאפילו בשתי רחובות בעיר אי נמי איתא לררב הו"ל לכתוב רבותא טפי. וגם רב ה"ל לאשמעין רבותא טפי. אלא וודאי דאין כותבין רק שם העיר. וגם נ"ל דעיקר שם הרחוב לא בא לשם פרטי רק שיתחד בשם הוה לבדו דוודאי עיקר המקום נקרא על שם העיר ואין השם הפרטי רק לסיון בעלמא לסיון המקום שכתב גט שכתב צירושלים וטעה וכתב בלוד. וכן דלענין שם המקום שהעדים חומיין אין כותבין רק עיקר שם העיר תמ"ש ה"ה במקום עמידה של הבעל אין לכתוב רק שם עיקר העיר וזכו סגי דמה שיש לרחוב שם פרטי אינו מעלה ומוריד כלל דידוע ששם העיר בכללה נקראת ויינא. ועוד ראייה לזה מה שכתב המדרשי בפ' המגרש תשובת הריב"ז א הוציא ג"כ בבי' סו' קכ"ח שכותבין מגרש אפי' בעירות גדולות כמו טרויש וכתב אף ע"פ ששון מגרש הוא קרקע שסביבות העיר כדכתי' ומגרש לערים סביבותיהם אינו אומר שכך ר"ל במגרש פלוני אשר אינו עומד בה והרי הוא בכלל חוץ המגרש שהרי המגרש מוקיפה. ונראה שלפיהך כהנו לכתוב כך למוי עלטעמיס דר בנתים שבולטים מחוץ לעיר ובלשון בני אדם אין שם העיר עליהם ובלשונם שכתב מגרש הכל בכלל ומנהג כשר הוא עכ"ל. הרי להדיא אף שהעיר אינה נקראת מגרש שאין דרך לומר רק עיר פלונית. מ"מ כיון שגם העיר נכללת בכלל מגרש הוא כשר. וא"כ בנ"ד שגם הרחוב נכללת בשם העיר פשיטא דכשר ואדריבה אין לכתוב הרחוב מטעם הריב"ז א' ולטעמים בתיים שבולטים מחוץ לרחוב ויש לכתוב שם הכולל וכן משמע מנכסם הגט שכתב הרמ"א שנוהגין בקראקא לכתוב קאזמירא אף שיש כמה רחובות משונות בשם לא חיישין כלל לכתוב הרחוב. וגם בגמרא צדימות דף ק"ז ובסמ"ק דכ"ח דמיייתי כמה גיטין ולא מיייתי בשום דוכתא לכתוב הרחוב. דזוזק לומר דטלכו הכי איתרתו שלא היה ברובו שיש להשם פרטי וגם הרמ"א שכתב בסיומן קכ"ח בכתב שאין חילוק בין עיר גדולה לעיר קטנה אף דבעיר גדולה דרך שיהיה כמה רחובות משונות בשם לסיון המקום מ"מ לא חילק הרמ"א בזה. אלא ודאי כמו שכתבתי הנלע"ד ככתבתי הגם שלא מלאני לבי לסמוך על דעתי. מ"מ מאחר שכבר הורה הזקן מהר"ם ה"כ ככתבתי הנלע"ד בקיום דבריו ועיין מהרי"ק שרש"א ע"פ ה' וכן משמע בגמ' דגישין דף פ' דפריך אמתניתין דהיה בתורה וכתב במערב. ופריך מאן אילימא בעל היינו שניה שמו ושמה שם עירו ושם עירה. ומאי קושיא עוקמי דמתניתין מייירי אפי' בעיר א' רק שהרחובות חלוקות וזה נקרא רחוב מורה וזה נקרא רחוב מערב ולגיטא דמתניתין כפשטא אלא וודאי אין כותבין שם הרחוב כלל.

תשובה נז

שאלה שאל החכם הרבני המריץ המושלם כמיה' בער אופנהיים ביהותי בק"ק פרעשבורג על מ"ש החכם במנחת ד"י כ"ב ע"ב ד"ה ור יאודה שכתבו והיהו דפסחים ל"ק אפי' למ"ד בחד בעל חילוקין דמסקין לבי מסריהו אין שם משקה עליהן ולא אפשר לה לתרומה שתיעשה חולין. והקשה לפ"ז מהא דפריך בחולין ד' ק"ח לרב אי ס"ל אפשר לבטוחו אסור חלב אמאי. וזאת חלב נבילה הוא. ומאי קשיא ניימא דרב ס"ל ג"כ כרבי חייא וכיון דה"א לחלב להיות בשר לא מקרי מין במינו לרב: **תשובה** מה שכתבתי לו מהך דחולין ו"ל חדא ע"פ מ"ש ש"ך סימן ק"ה סקט"ו מהא דגם בנ"ח היכא דאין איסור יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוע. וקשה הלא בשר בחלב נעשה הבשר גוף איסור